

ritka objektumot, egy szentélyt sikerült feltárni, a nagy felületen folyó soproni munkák pedig az egyik legnehezebb kutatási probléma megoldásához – a korai és késő vaskor közötti települési és etnikai kontinuitás vizsgálatához – nyújtanak igen jó leletanyagot.

Áttekintésünk, amint bevezetőben jeleztük, csupán keresztmetszetszerű képet adhatott a legutóbbi évtized őskori ásatásairól. Nem többet, hiszen – területi korlátokkal – sokkal inkább figyelmet felkeltő, mint teljességre törekvő, értékelő beszámolóra vállalkozhattunk.

Kovács Tibor

Rákóczi-levelek Máramarosszigeten

Úgy is illik, hogy a levéltár otthona a vén máramarosszigeti vármegyeháza épülete legyen. Történelmi vastag falak között. És hogy ebben a levéltárban II. Rákóczi Ferenc fejedelem saját kezével aláírt leveleket tegyenek elém. Nem is egyet-kettőt, hanem éppen hatvanháromat. Mivel Máramaros, Kárpátalja, a Felső-Tisza mente a kuruc szabadságharc földje, oltalma volt.

Schreck László kioldozza az iratsomót, gonddal szétbontja a merített papírlapokat. Harmadik évszázada dacolnak a porlasztó idővel. Mintha tegnap vonták, hurkolták volna a betűket. Az eltérő kézvonásokkal rajzolt jeleket. Egyik az írődeák tolla nyoma, parancs vagy oltalom, alatta a fejedelem kézjegye, ezek szájkás, széles betűk, a legendás név: Rákóczi és a hitelesítő, a nagy pecsétnyomó...

– Az első nyom nálunk a Rákóczi-szabadságharcról nem a fejedelem valamelyik levele, hanem Lipót császár parancsa. 1701-ben küldte Máramaros vármegye címére. Elfogatási parancs Rákóczi Ferenc ellen. Hatezer forint vérdíjat ígér fejéért a császári parancs. Ha pedig élve fognák el, annak tízezer forint a jutalma.

– Itt keresték?

– Tudták Bécsben, hogy Máramaros a lázadók földje – feleli Schreck László –, 1703 őszén magyar, román, rutén parasztok tömegei sereglenek Máramarosból is a Pro libertate zászló alá. A szegények, bármilyen nemzetiségűek, anyanyelvűek voltak is, felszabadítójukat látták Rákóczi Ferencben. Táborában tájainkról ott találjuk Móricz Istvánt, Dolhay Györgyöt, Majos Jánost, Buga Jakabot... A kurucokkal harcol Popa Lupu, vagy másként Sándor Farkas, aki később, 1717-ben az utolsó tatár betöréskor a borsaiak ellenállását szervezte és vezette. És persze, a kuruc fejedelem vitéze lett Pinteá Gligor... Levéltári okmányok bizonyítják, hogy a Rákóczi-szabadságharc idején nagy változások mentek végbe a vármegye életében. A népet jobban meghallgató megyei vezetők jutottak szóhoz. Fellendült a kereskedelem és a kézműipar. Rákóczi Ferenc, tekintettel a máramarosi lakosság szegény voltára, felmentette őket bizonyos pénzdíjak alól. Könnyítéseket rendelt el a katonák elszállásolásánál. Megszüntette a terményadót, 1705-ben pedig eltörölte a falusi lakosság kötelező fuvarszolgáltatását...

„Salutem, et omnem prosperitatem” – így kezdődnek a levelek, mind a hatvanhárom. Ez a latin nyelvű megszólítás a fejelelmi levelek bevett formulája volt: „Üdvözlémet és minden jókívánságomat!”... Ezután következett a magyar nyelvű üzenet, a közölnivaló, majd újra latinul a búcsú: „Amice ad officia porati et benevoli”. Vagyis: „Szolgáltatotokra kész és jóakarató barátotok, mi, II. Rákóczi Ferenc...”

Hadra kelt sereg gondjai, kormányzásproblémái, a Rákóczi-levelek ablakot nyitnak a kuruc idők mindennapjaira 1703 és 1709 között.

... Utasítás a postaszolgálat megszervezésére... Kóborlók és prédálók garázdálkodásának megfékezése... Panaszok kivizsgálása és orvoslása... Sószállítás biztosítása vízi úton... A fejedelem 200 gyalogos kiállítását kéri... Újabb 400 lovat és 200 gyalogost kér, jó felszereléssel és ezenfelül élelmiszert... Megint katonaaállítás... Szökevények üldözése... Lovas hadak szaporítása... Adók behajtása... Utasítások a huszti vár erősítésére, amelynek kapitánya, Dolhay György 700 köből lisztet kér... Károlyi Sándor generálishoz szóló levél másolata, rézpénzek dolgában... A szigeti harmincad dolgában... Nemzeti vitézlő Cserei János főstrázsamesternek meghagyatott, miszerint a székely hadakkal e megyén keresztül egyenesen Erdőszáda felé tartson, hogy ott a többi hadakkal egyesülhessen. Kiadta e parancsot II. Rákóczi Ferenc fejedelem Munkácson 1707. március 9-én. Horváth Gábor alispánnak meghagyatják, hogy az addig való utazást csinálja meg...

A főlevéltáros összefűzi az iratsomókat. Talán egy jövendő kötet anyaga szorong itt idők és falak fogságában. Schreck László készülődik, hogy kiszabadítsa őket, egy könyvecskében tegye valamennyiünk ismerőségévé a hatvanhárom szigeti levelet.

Beke György